

Grizzly

Czołg średni Grizzly

Czołg służący do szkolenia Kanadyjskich jednostek pancernych

Historia konstrukcji

W lutym 1942 roku pierwsze seryjne czołgi Ram II zostały wysłane drogą morską do Wielkiej Brytanii. Czołgi te były uzbrojone w armaty przeciwpancerne kalibru 57 mm (działa 6-funtowe). Pojazdy te miały stać się podstawowym typem czołgu na wyposażeniu kanadyjskich dywizji pancernych. Niestety, były to wozy, które trapiły częste awarie i większość swojego czasu przebywały w warsztatach naprawczych niż na poligonach. W połowie 1942 roku cała sytuacja była już bardzo poważna, ponieważ gen. McNaughton otrzymał oficjalny raport, w którym wprost stwierdzono, że jeden z kanadyjskich pułków pancernych z 5. Canadian Armoured Division sprawnych jest tylko 9 czołgów Ram. Jeszcze zanim trafiły do jednostek bojowych, szef wydziału technicznego skierował pismo do szefa sztabu, który informował, że czołgi Ram nie będą dobrymi maszynami bojowymi, jeżeli nie zostaną wdrożone odpowiednie modyfikacje, mające na celu standaryzację produkcji. 26 marca 1942 roku doszło do spotkania przedstawicieli British Tank Mission, którzy wówczas

odbywali wizytę w Stanach Zjednoczonych oraz następnie w Kanadzie, a ich podstawowym celem było uzgodnienie standaryzacji produkowanego sprzętu pancernego. Zgodzono się, że podstawowym czołgiem pola walki dla Wielkiej Brytanii, Kanady oraz Stanów Zjednoczonych będzie czołg średni M4. Brytyjczycy zarekomendowali rozpoczęcie produkcji czołgu średniego M4A1 na terytorium Kanady. Minister C.D. Howe był bardzo przychylny temu projektowi, jednak kanadyjski gen. McNaughton bronił czołgów średnich Ram. Stwierdził, że czołgi Ram są obecnie najlepszymi czołgami „szybkimi” jakie były testowane (mimo bardzo często występujących problemów technicznych z posiadanymi już wozami) w Armii Kanadyjskiej, jednak zgadza się na rozpoczęcie produkcji seryjnej czołgów M4 tylko i wyłącznie z powodów czysto praktycznych.

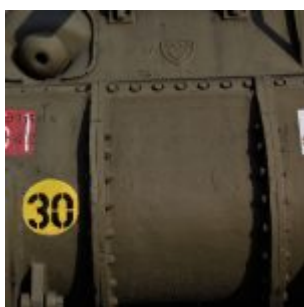

Wieża czołgu Grizzly Mk. I

Minister Howe zdawał sobie sprawę, że wygaszenie zawartego wcześniej kontraktu na dostarczenie w liczbie 3000 egzemplarzy czołgów średnich Ram, spowoduje najprawdopodobniej poważne perturbacje w kanadyjskim przemyśle, jednak miał nadzieję, że zamówienie na całkowicie nowe czołgi chociaż częściowo zrekompensuje poniesione straty finansowe. Czołg początkowo otrzymał nazwę Buffalo, która jednak została szybko zmieniona. Dowódca kanadyjskiej 1. Armii, ułokowanej a terytorium Wielkiej Brytanii – gen. McNaughton oznajmił, że wizerunek byka, choć samym pomysłodawcom chodziło raczej o bizona, który był godłem 79. Dywizji Pancerniej i taka sama nazwa czołgu

kanadyjskiego, może być bardzo myląca – chociaż jak sam nie widzę tutaj problemu.. Kanadyjskie Ministerstwo Obrony zgodziło się z tą sugestią i zmieniło nazwę czołgu na Grizzly. Zgodnie z zaleceniami do lutego 1944 roku powinien zostać zgromadzony materiał, pozwalający na wyprodukowanie prawie 80% z zamówionej pierwotnej partii produkcyjnej, określonej na 1200 czołgów. Nowe czołgi miały być produkowane w zakładach Montreal Locomotive Works już od lipca 1943 roku. Wszelka pomoc techniczna spoczywała na stronie amerykańskiej, a sami Amerykanie nie śpieszyli się z przekazaniem dokumentacji technicznej, technologicznej i rysunków wykonawczych. Jednocześnie trwająca produkcja seryjna czołgów M4 w zakładach amerykańskich – przyjęło olbrzymie tempo. Natomiast cały program rozpoczęcia produkcji czołgów Grizzly znacznie się opóźniał i we wrześniu 1943 roku zapadła ostateczna decyzja, że wszystkie cztery kanadyjskie brygady pancerne i dwa pancerne pułki rozpoznawcze będą wyposażone w amerykańskie czołgi średnie M4. Pierwsze 23 czołgi średnie Grizzly zostały ukończone pod koniec października 1943 roku, a do połowy stycznia 1944 roku zostało ostatecznie wyprodukowanych 188 czołgów średnich Grizzly. W połowie stycznia 1944 roku zamówienia na kanadyjskie czołgi Grizzly zostało anulowanych. Pierwsza seria produkcyjna, która liczyła łącznie 86 wozów, otrzymała numery ewidencyjne: CT160194-CT160279, a 28 czołgów drugiej partii produkcyjnej o numerach CT163911-CT163390, zostało zamontowane dodatkowe opancerzone z płyt pancernych, które zostały dospawane do boków kadłuba, w celu polepszenia pancernej ochrony komór amunicyjnych. Ostatnia, trzecia partia produkcyjna, licząca 102 czołgi Grizzly otrzymała numery ewidencyjne CT163949-CT163955. Z tej serii produkcyjnej, powstało łącznie zaledwie 74 wozów. Trzy czołgi zostały wykorzystane następnie wykorzystane do opracowania czołgu przeciwlotniczego Skink.

Czołg średni „Grizzly” w zbiorach polskich

Czołg średni Grizzly Mk. I o numerze ewidencyjnym CT160252 i numerze kadłuba 59 Muzeum Wojska Polskiego pozyskało do swoich zbiorów pod koniec listopada 1985 roku. Na początku 1985 roku brytyjska firma „Bonaventure International” zaoferowała Centralnemu Zarządowi Inżynierii Ministerstwa Handlu Zagranicznego w rozliczeniu rekompensacyjnym za dostawy z Polski – broń pochodząca z lat II Wojny Światowej. Jednym z zaoferowanych ówczesnie obiektów był niemal całkowicie sprawny technicznie czołg średni Grizzly. Mimo początkowych uwag, że przecież tego typu czołgi nie znajdowały się na wyposażeniu jednostek pancernych Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, to z uwagi na duże podobieństwo zewnętrzne do amerykańskiego czołgu średniego M4, uznano, że nadaje się na ekspozycję plenerową do warszawskiego muzeum drogą morską, a następnie na lawecie do Warszawy. Czołg posiada oryginalne działo M3 z celownikiem i zamkiem, atrapy broni maszynowej, a także wyposażony w pełny komplet peryskopów i zamontowany sprzęt saperski. Czołg jest nieco zmodyfikowany – pod koniec wojny, lub zaraz po jej zakończeniu na wieży wozu została zamontowana nowa wieżyczka dla dowódcy z nowym masztem dla montażu karabinu maszynowego (przeciwlotniczego), pojemnik z tyłu wieży innego kształtu niż standardowy pojemnik tego typu produkcji brytyjskiej.

Podstawowe dane taktyczno-techniczne

Kraj: Kanada

Masa: 30 800 kg

Długość: 5810 mm

Szerokość: 2620 mm

Wysokość: 2990 mm

Silnik: Continental R975, gaźnikowy o mocy 400 KM

Maksymalna grubość pancerza: do 75 mm

Uzbrojenie: jedna armata M3 kalibru 75 mm, dwa karabiny maszynowe M1919 kalibru 7,62 mm

Prędkość maksymalna: 39 km/h

Zasięg maksymalny: do 160 km jadąc po drodze, w terenie do oko. 110 km

Załoga: 5 żołnierzy (dowódca, celowniczy, ładowniczy, strzelec-radiotelegrafista, mechanik-kierowca)

Autor: Dawid Kałka

Bibliografia

1. Muzeum Wojska Polskiego – Warszawa
2. Ilustrowana Encyklopedia Czołgów Całego Świata, George Forty, przekład Andrzej Gałązka, Bellona, Warszawa 2008
3. Czołgi – 100 lat historii, Richard Ogorkiewicz, przekład Grzegorz Siwek, Wydanie Drugie, Wydawnictwo RM, Warszawa 2017